

Veilig melden bij Veilig Thuis

mr. J.S.C. Bos en mr. H. van Essen¹

Veilig Thuis is het meldpunt voor vermoedens en gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook scholen zijn verplicht om dergelijke vermoedens of signalen te melden bij Veilig Thuis. Scholen kennen daarvoor een meldcode, waarin de stappen beschreven staan die gevolgd moeten worden. In de praktijk blijkt het soms echter lastig te zijn om de meldcode te volgen, dan wel leidt dit tot weerstand bij de leerling of student of de ouders. Scholen kunnen daardoor in een spagaat terecht komen. Aan de ene kant willen zij het beste voor de leerling of de student en, indien nodig, melden bij Veilig Thuis. Aan de andere kant is de meldcode niet altijd passend en kan een melding bij Veilig Thuis tot allerlei juridische procedures leiden. In deze bijdrage gaan wij in op dit spanningsveld en hoe hiermee om te gaan.

1. Inleiding

Elke school dient verplicht te beschikken over een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. In deze meldcode staat welke stappen het personeel van een school moet zetten bij het vermoeden of signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling. Uitkomst daarvan kan zijn dat de school een melding moet doen bij Veilig Thuis en/of zelf hulp moet verlenen of organiseren. Op het eerste gezicht lijkt de meldcode helder. In de praktijk blijkt het stappenplan soms toch lastig hanteerbaar te zijn en tot onduidelijkheid te leiden. Ook roept het volgen van de meldcode door de school soms weerstand op bij de leerling of student en/of de ouders en leidt dit zelfs tot klachten- en aansprakelijkheidsprocedures.

In het hiernavolgende gaan wij in paragraaf 2 eerst in op de ontstaansgeschiedenis, het werkkterrein en de taken van Veilig Thuis. Daarna staan wij in paragraaf 3 stil bij de verplichte meldcode en de stappen die in dat verband gezet moeten worden. In paragraaf 4 gaan wij vervolgens in op het spanningsveld tussen enerzijds de verplichting om de meldcode te volgen en, onder omstandigheden, om te melden bij Veilig Thuis en anderzijds de praktijk die soms toch weerbarstiger is en het risico op juridische procedures na een melding. Waar mogelijk geven wij steeds praktische tips voor het op een juiste wijze volgen van de meldcode en voor het voorkomen of beperken van procedures en aan-

sprakelijkheid. Wij sluiten af met een conclusie in paragraaf 5.

2. Veilig Thuis

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Eenieder die een vermoeden of signaal van huiselijk geweld of kindermishandeling heeft, kan dit melden bij Veilig Thuis.

Elke gemeente is op grond van artikel 4.1.1 lid 1 WMO 2015 verantwoordelijk voor de inrichting van een Veilig Thuis-organisatie. De gemeenten kunnen daarbij samenwerken. Dit wordt ook volop gedaan. Op dit moment zijn er, verspreid over Nederland, 26 Veilig Thuis-organisaties.²

2.1 Ontstaansgeschiedenis

De overheid is op grond van (internationale) wetten en verdragen verplicht om maatregelen te treffen teneinde minderjarigen tegen geweld en mishandeling te beschermen.³ Dat heeft de Nederlandse overheid onder andere gedaan door de mogelijkheid te bieden aan eenieder die zich zorgen maakt over het lichamelijke of geestelijke welzijn van een minderjarige en denkt aan huiselijk geweld of kindermishandeling, hiervan melding te maken bij Veilig Thuis. Veilig Thuis is per 1 januari 2015 ontstaan door een samenvoeging van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) en het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG). Aanvankelijk werd deze samenvoeging (ook wel) het Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (AMHK) genoemd, maar inmiddels is deze benaming veranderd in (alleen) Veilig Thuis.

Tot 1 januari 2015 bestond er dus een instantie voor advies en melding over kindermishandeling en een instantie voor advies en melding over huiselijk geweld; wel werd er laatstelijk door deze instanties al intensief samengewerkt. Het AMK en het SHG hadden tot 1 januari 2015 ook elk een andere wettelijke basis.⁴ Het AMK vond zijn basis in de Wet op de jeugdzorg en het SHG in de WMO 2007.⁵ Daarnaast waren tot 1 januari 2015 provincies verantwoordelijk voor de inrichting van AMK-organisaties, terwijl gemeenten verantwoordelijk waren voor de inrichting van SHG-organisaties. Per 1 januari 2015 is Veilig Thuis (alleen nog maar) verankerd in de WMO 2015 en zijn dus (uitsluitend) de gemeenten verantwoordelijk voor de inrichting van een Veilig Thuis-organisatie. De taken van Veilig Thuis zijn door de samenvoeging van het AMK en het SHG, de verandering van

Noten

1. Mr. J.S.C. Bos en mr. H. van Essen zijn beiden advocaat onderwijsrecht en arbeidsrecht bij Nysingh advocaten-notarissen N.V.

2. <https://veiligthuis.nl/locaties/>

3. O.a. Verdrag inzake de rechten van het kind (IVKR).

4. Kamerstukken II 2012-2013, 33684, nr. 3, p. 32-33.

5. Artikel 4 Wet op de jeugdzorg (oud) en artikel 21b Wmo 2007 (oud).

de wettelijke basis en de overheveling van de verantwoordelijkheid naar gemeenten inhoudelijk niet gewijzigd.⁶ Wij komen in paragraaf 2.3 nog nader terug op de taken van Veilig Thuis.

Het AMK en SHG kennen al een langere voorgeschiedenis. Dit gaat het bestek van ons artikel te buiten en laten wij daarom verder buiten beschouwing.

2.2 Werkterrein

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt voor gevallen of vermoedens van huiselijk geweld en van kindermishandeling.

Huiselijk geweld wordt in artikel 1.1.1 lid 1 WMO 2015 gedefinieerd als: *'lichamelijk, geestelijk of seksueel geweld of bedreiging daarmee door iemand uit de huiselijke kring'*. Daarbij moet onder meer gedacht worden aan lichamelijk geweld (mishandeling), psychisch of emotioneel geweld (uitschelden, treiteren, kleineren, bedreiging, stalking), eerge-relateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking, ongewenste seksuele toenadering en seksueel misbruik.⁷ Onder 'iemand uit de huiselijke kring' wordt verstaan (ex-)partners, gezinsleden, familieleden, huisvrienden of mantelzorgers. De term 'huiselijk' verwijst dus niet naar de plaats waar het geweld zich voordoet, maar naar de relatie tussen de pleger en het slachtoffer.⁸

Kindermishandeling wordt in artikel 1.1.1 lid 1 WMO 2015 gedefinieerd als: *'elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie een minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel'*. Uit de definitie volgt reeds dat 'mishandeling' een zeer breed begrip is.⁹ Daar valt ook het onthouden van onderwijs onder.¹⁰ Daarmee kan het langdurig thuishouden van kinderen tijdens de corona-pandemie zonder gegronde reden onder omstandigheden onder dit begrip vallen. Hetzelfde geldt voor langdurig hoog en structureel verzuim van leerlingen (vaak is sprake van een combinatie met andere signalen).¹¹ In deze definitie wordt gesproken over 'de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderja-

rige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat'. De groep personen die hiermee wordt bedoeld is breed; naast de ouders valt te denken aan familieleden, buren en personen die uit hoofde van hun beroep in relatie tot het kind staan, bijvoorbeeld personen werkzaam in de zorg, het onderwijs en de kinderopvang.¹²

De definities van huiselijk geweld en kindermishandeling overlappen elkaar. Niettemin heeft ook iedere definitie zijn eigen betekenis en bereik. Zo kent de definitie van huiselijk geweld geen leeftijdsgrens, terwijl de definitie van kindermishandeling niet beperkt is tot een pleger uit de huiselijke kring. Huiselijk geweld en kindermishandeling zijn soms ook onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zo valt partnergeweld sec onder de definitie van huiselijk geweld, maar als kinderen daarvan getuige zijn, is er daarnaast sprake van kindermishandeling.¹³

De definitie van huiselijk geweld kent geen leeftijdsgrens, terwijl de definitie van kindermishandeling niet beperkt is tot een pleger uit de huiselijke kring.

Pestgedrag tussen leerlingen of studenten valt daarentegen in beginsel niet onder de definitie van huiselijk geweld of kindermishandeling en kan zodoende geen aanleiding zijn voor het hanteren van de meldcode. Professionals in de school hebben al de wettelijke plicht leerlingen en studenten een veilige leeromgeving te bieden.¹⁴ Scholen moeten in dit verband ook een veiligheidsbeleid hebben, waarvan een anti-pestbeleid deel uitmaakt. In de scholen dienen professionals zelf handelend op te treden indien er gepest wordt. Dit geeft scholen voldoende andere handvatten om adequaat op te treden tegen pesten.

Ook een conflict tussen ouders en school valt in beginsel niet onder de definitie van huiselijk geweld of kindermishandeling. Als er bijvoorbeeld een geschil tussen ouders en school over passend onderwijs bestaat, dan zijn daarvoor andere (juridische) procedures. Zoals bijvoorbeeld het (inmiddels als school zelfstandig zonder instemming van de ouders) aanvragen van een toelaatbaarheidsverklaring voor het speciaal basisonderwijs of het (voortgezet) speciaal onderwijs en/of het starten van de verwijderingsprocedure en de mogelijkheid van ouders om daartegen bezwaar te maken. Het doen of dreigen met een melding bij Veilig Thuis in dat kader zal in beginsel tot een gegronde klacht leiden.¹⁵ Dit kan anders zijn als de ouders het kind, zonder geldige reden, thuis houden en/of als er andere signalen zijn.

6. Vergelijk artikel 4.1.1 lid 2 en 3 Wmo 2015 (huidige taken Veilig Thuis) met artikel 11 Wet op de jeugdzorg (oud) (voormalige taken AMK) en artikel 21b lid 2 en 3 Wmo 2007 (oud) (voormalige taken SHG).

7. *Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 3* en *Kamerstukken II 2012-2013, 33684, nr. 3, p. 116*.

8. *Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 2-3* en *Kamerstukken II 2012-2013, 33684, nr. 3, p. 116*.

9. Zie ook: Gerechtshof Den Haag 12 mei 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:2532 en Gerechtshof Den Haag 12 mei 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:877.

10. Handelingskader kindermishandeling en huiselijk geweld voor het onderwijs van de Beweging tegen Kindermishandeling.

11. LKC 16 september 2020, nr. 109241 en LKC 24 februari 2021, nr. 109475.

12. *Kamerstukken II 2012-2013, 33684, nr. 3, p. 122*.

13. *Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 6* en *Kamerstukken II 2012-2013, 33684, nr. 3, p. 243*.

14. *Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 7, p. 13*. Zie o.a. artikel 4c WPO, artikel 5a WEC en artikel 3b WVO.

15. LKC 29 juli 2020, nr. 109093.

2.3 Taken

Op grond van de wet heeft Veilig Thuis een aantal taken. Dit is geregeld in artikel 4.1.1 lid 2 en 3 WMO 2015.¹⁶

Allereerst is Veilig Thuis belast met het desgevraagd geven van advies en ondersteuning aan degene die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling heeft. De adviestaak kan betrekking hebben op de vraag hoe men er zeker van kan zijn dat sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling, maar kan bijvoorbeeld ook gaan over hoe men een gesprek aangaat met een slachtoffer van huiselijk geweld of kindermishandeling. Of juist waarom het beter is dat niet te doen. Indien nodig verleent Veilig Thuis ook ondersteuning bij de uitvoering van het advies. Veilig Thuis kan in het kader van de adviestaak niet zelfstandig actie ondernemen; het betreft immers een advies op basis waarvan de adviesvrager zelf moet gaan handelen.¹⁷ Wel kan geadviseerd worden om over te gaan tot een melding bij Veilig Thuis, waarna Veilig Thuis zelf actie kan ondernemen.

Eenieder die een vermoeden heeft van huiselijk geweld of kindermishandeling kan dit melden bij Veilig Thuis. Meldingen kunnen afkomstig zijn van burgers, slachtoffers, daders, professionals in bijvoorbeeld de zorg, het onderwijs en de kinderopvang.

Daarnaast fungeert Veilig Thuis als meldpunt voor gevallen of vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling. Eenieder die een vermoeden heeft van huiselijk geweld of kindermishandeling kan dit melden bij Veilig Thuis. Meldingen kunnen afkomstig zijn van burgers, slachtoffers, daders, professionals in bijvoorbeeld de zorg, het onderwijs en de kinderopvang, etc. De professionals moeten onder omstandigheden zelfs een melding doen, waarover in paragraaf 3 meer. Veilig Thuis dient de meldingen te registreren. Door de melding ontstaat er een verantwoordelijkheid voor Veilig Thuis voor de veiligheid van de betrokkene(n).¹⁸

Verder onderzoekt Veilig Thuis een melding van huiselijk geweld of kindermishandeling. De onderzoekstaak omvat het onderzoeken of daadwerkelijk sprake is (geweest) van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Voorts bepaalt Veilig Thuis de vervolgstappen naar aanleiding van een melding en het onderzoek en stelt zij hulpverleningsinstanties, de Raad voor de Kinderbescherming en/of politie in kennis. De taak om hulp te organiseren omvat de beoordeling of het belang van de betrokkene of de ernst van de situatie aanleiding geeft tot het in kennis stellen van een hulpverlenende instantie.¹⁹ Voor deze beoordeling zal Veilig Thuis gebruik maken van het contact met de

melder, maar indien nodig kan ook contact worden gezocht met andere betrokkenen, zoals het vermoedelijke slachtoffer, zijn ouders of de vermoedelijke dader. Ook kunnen gegevens worden opgevraagd bij andere professionals. Het doel van deze taak is dat tijdig en adequaat hulp wordt ingeschakeld en daartoe dient de juiste hulpverlenende instantie in kennis te worden gesteld. Deze instantie zal op haar beurt vanuit haar eigen taak en professionaliteit actie ondernemen. Indien het belang van de betrokkene of de ernst van de situatie daartoe aanleiding geven, stelt Veilig Thuis de politie of de Raad voor de Kinderbescherming in kennis van de melding.

Tot slot informeert Veilig Thuis de melder over de wijze waarop de melding is afgehandeld. De manier waarop de melder wordt geïnformeerd, is afhankelijk van de persoon van de melder.²⁰ Professionele melders zullen over het algemeen uitgebreider (moeten) worden geïnformeerd, dan niet-professionele melders.

3. Meldcode

Een aantal sectoren, waaronder het onderwijs, is verplicht een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor het personeel op te stellen en daarnaar te handelen. Elke onderwijsinstelling dient zodoende te beschikken over een meldcode. Ook voor de leerplichtambtenaren bij de gemeente geldt deze plicht.

3.1 Verplichte meldcode

Sommige sectoren kende al langer een meldcode, maar met de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling is per 1 juli 2013 een verplichting geïntroduceerd voor een groot aantal organisaties in allerlei sectoren om voor hun personeel een meldcode vast te stellen die stapsgewijs aangeeft hoe gehandeld dient te worden wanneer een medewerker mogelijke signalen van geweld of mishandeling tegenkomt.²¹ De verplichte meldcode biedt houvast aan professionals hoe om te gaan met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, althans dat is de bedoeling. Hoe eerder professionals geweld signaleren, hoe sneller hulp en ondersteuning kan worden geboden om het geweld te stoppen en indien nodig slachtoffers op te vangen en hulp te bieden. Het doel van de verplichte meldcode is dat sneller en adequater hulp kan worden geboden bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat het geweld stopt.²² Het opmerken van kenmerken van huiselijk geweld en kindermishandeling en op basis daarvan, na een zorgvuldige afweging, handelen, hoort bij het beroepsmatig handelen van de betrokken professionals. Dit blijkt in de praktijk echter niet altijd eenvoudig te zijn.

16. Zie ook: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 7 augustus 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:7127.

17. Kamerstukken II 2012-2013, 33684, nr. 3, p. 242.

18. Rechtbank Amsterdam 5 september 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:6575.

19. Kamerstukken II 2012-2013, 33684, nr. 3, p. 243.

20. Kamerstukken II 2012-2013, 33684, nr. 3, p. 244.

21. Staatsblad 2013, 142. Zie ook: Gerechtshof Amsterdam 30 maart 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:907.

22. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 4.

De meldcode zorgt ervoor dat organisaties en hun medewerkers voorbereid zijn op en weten hoe te handelen bij vermoedens of gevallen van huiselijk geweld en kindermishandeling.²³ Met een meldcode kunnen signalen beter worden opgepikt, worden professionals zich bewuster van de problematiek en hun verantwoordelijkheid, wordt de drempel om actie te ondernemen verlaagd en weten zij hoe zij met dergelijke signalen moeten omgaan, aldus de wetgever.²⁴ De meldcode ondersteunt een professional stapsgewijs vanaf het opmerken van signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling tot aan het besluit over het al dan niet inzetten van hulp en het doen van een melding bij Veilig Thuis. De stappen van de meldcode bewaken dat de veiligheid van het mogelijke slachtoffer steeds voorop wordt gesteld en dat zorgvuldig wordt gewerkt.

De meldcode ondersteunt een professional stapsgewijs vanaf het opmerken van signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling tot aan het besluit over het al dan niet inzetten van hulp en het doen van een melding bij Veilig Thuis.

Aanvankelijk was sprake van een meldrecht en geen meldplicht voor professionals; professionals maakten op basis van de meldcode telkens een (belangen)afweging om al dan niet te melden.²⁵ Met de wijziging van het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling per 1 januari 2019 is dit veranderd en zijn professionals, in sommige gevallen, verplicht om te melden bij Veilig Thuis.²⁶ Dit staat haaks op de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever, maar is thans wel de realiteit. Wij komen zo dadelijk in paragraaf 3.2.5 nog terug op de situaties waarin in ieder geval een meldplicht bestaat.

De verplichte meldcode geldt voor de sectoren gezondheidszorg, onderwijs (inclusief leerplichtambtenaren), kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdhulp en justitie.²⁷ De keuze voor deze sectoren is ingegeven door het rechtstreekse, intensieve en/of langdurige contact met de patiënt, de leerling of student of de cliënt. De professionals in het onderwijs zijn bijvoorbeeld intensief betrokken bij hun leerlingen en studenten en hebben vaak meerdere jaren achtereen te maken met een leerling of student. Daardoor zijn deze professional(s) (eerder) in staat in een vroeg stadium signalen van geweld en mishandeling op te vangen.

De vaststelling van een meldcode is verplicht gesteld voor alle scholen, van basisschool tot het hoger onderwijs, alsmede voor leerplichtambtenaren. Dit volgt uit artikel 4b

WPO, 5 WEC, 3a WVO, 1.3.9 WEB, 1.21 WHW en 16 Leerplichtwet.

Concreet is het bevoegd gezag van een onderwijsinstelling wettelijk verplicht om voor het personeel een meldcode, waarin stapsgewijs wordt aangegeven hoe met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling wordt omgegaan en die er redelijkerwijs aan bijdraagt dat zo snel en adequaat mogelijk hulp kan worden geboden, vast te stellen en te implementeren binnen de instelling. Ter bevordering van de uniformiteit schrijft het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld de elementen voor die de meldcode ten minste moet bevatten.²⁸

De eis dat een meldcode voor het daar werkzame personeel vastgesteld dient te worden, ziet erop dat die meldcode toegespitst dient te zijn op de specifieke omgeving waarin die professional werkzaam is.²⁹ Zo is de omgeving van het primair onderwijs wezenlijk anders dan het hoger onderwijs; de meldcode moet daarop worden geconcretiseerd. Het houdt ook in dat een meldcode en het beleid daaromtrent rekening dient te houden met de verschillende professionals die binnen één instantie werkzaam zijn. Als het om een school gaat, dient bijvoorbeeld rekening gehouden te worden met de verschillen tussen een leraar of docent, een interne begeleider en een conciërge.

Tevens is het bevoegd gezag van de onderwijsinstelling gehouden om de kennis en het gebruik van de meldcode te bevorderen. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat medewerkers regelmatig bij- en nascholing volgen voor het leren opmerken van signalen van geweld of voor het werken met een meldcode in het algemeen.

Voor het toezicht op en de handhaving van de verplichte meldcode is aangesloten bij het toezicht dat reeds op de betreffende sectoren wordt gehouden. Binnen het onderwijs oefent de Inspectie van het Onderwijs dit toezicht uit in het kader van zijn gebruikelijke toezichtskader en met zijn gebruikelijke instrumenten. De onderwijsinstelling dient in dit verband aan te kunnen tonen dat hij over een meldcode beschikt en dat de kennis en het gebruik daarvan wordt bevorderd.

3.2 Verplichte elementen en stappen meldcode

Het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling schrijft de elementen voor die een meldcode ten minste moet bevatten.³⁰ De belangrijkste elementen voor de meldcode binnen het onderwijs zijn (a) een stappenplan, inhoudende een omschrijving van de stappen voor het omgaan door professionals met signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling, (b) een toebedeling van ver-

23. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 3 en Kamerstukken II 2012-2013, 33684, nr. 3, p. 167.

24. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 5.

25. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 7, p. 2 en p. 11.

26. Staatsblad 2017, 291.

27. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 9-10.

28. Staatsblad 2017, 291.

29. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 37.

30. Staatsblad 2013, 324.

antwoordelijkheden per stap aan de diverse groepen medewerkers binnen de organisatie waar de meldcode wordt vastgesteld, inclusief vermelding van degene die eindverantwoordelijk is voor de beslissing over het al dan niet doen van een melding, (c) specifieke aandacht, indien van toepassing, voor bijzondere vormen van geweld, waaronder begrepen eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking, die speciale kennis en vaardigheden van personeel vereisen, en (d) specifieke aandacht voor de wijze waarop professionals moeten omgaan met gegevens waarvan zij het vertrouwelijke karakter kennen of redelijkerwijs moeten vermoeden.

Per 1 januari 2019 is hieraan een, ook binnen het onderwijs, belangrijk element toegevoegd, namelijk (e) een afwegingskader, op basis waarvan de professional het risico op en de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling weegt en dat hem in staat stelt te beoordelen of sprake is van dusdanig ernstig huiselijk geweld of ernstige kindermishandeling, dan wel van een vermoeden daarvan, dat een melding is aangewezen. Voor het onderwijs is een en ander uitgewerkt in het Afwegingskader meldcode onderwijs en leerplicht.³¹ Dit afwegingskader maakt onderdeel uit van het stappenplan.

Bovengenoemd stappenplan dient overeenkomstig het Besluit verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling ten minste de volgende stappen te bevatten.

3.2.1 Stap 1

De eerste stap is het in kaart brengen van de signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit betekent dat de professional, binnen het onderwijs veelal de leerkracht of docent, de signalen die hij waarneemt vastlegt, evenals (de uitkomsten van) de gesprekken die hij over de signalen voert, de stappen die hij zet en de besluiten die hij neemt. Ook de gegevens die de signalen weerspreken, moeten worden vastgelegd. Binnen het onderwijs kan een en ander worden vastgelegd in het leerling-/studentdossier.

De signalen worden bij voorkeur zo feitelijk mogelijk vastgelegd. Als ook hypothesen en veronderstellingen worden vastgelegd, dan dient dat uitdrukkelijk vermeld te worden. Als er informatie van derden wordt vastgelegd, dan dient de bron daarvan eveneens vastgelegd te worden (en bij de eventuele melding zelf ook nadrukkelijk benoemd te worden omdat dit een andere lading kan geven aan de melding). Diagnoses worden bij voorkeur alleen vastgelegd als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.³² Let hierbij ook op de formulering. Het zal doorgaans om vermoedens, grote zorgen en signalen gaan en niet om vaststaande feiten.

3.2.2 Stap 2

De collegiale consultatie en het, zo nodig, raadplegen van Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding is de tweede stap. Om de signalen die in kaart zijn gebracht goed te kunnen duiden, is overleg met een deskundige collega noodzakelijk. Binnen het onderwijs valt hierbij te denken aan de intern begeleider, de zorgcoördinator, het zorg- en adviesteam, de studieloopbaanbegeleider, de decaan of de psycholoog van de school. Zo nodig kan op basis van anonieme gegevens (daarnaast) ook Veilig Thuis worden geraadpleegd. Het raadplegen van deskundigen op het gebied van letselduiding is bijvoorbeeld aan de orde als er twijfel of onduidelijkheid bestaat over de aard en/of oorzaak van het letsel.

De in de stappen van de meldcode opgenomen collegiale consultatie voorkomt dat een professional de afweging om te melden alleen moet maken en verkleint het risico op een onterechte melding. Het enkele feit dat een melding, achteraf gezien, onterecht blijkt te zijn, maakt de melding echter nog niet onrechtmatig, waarover in paragraaf 4 meer.

De in de stappen van de meldcode opgenomen collegiale consultatie voorkomt dat een professional de afweging om te melden alleen moet maken en verkleint het risico op een onterechte melding.

Het verdient aanbeveling om de uitkomsten van de collegiale consultatie en/of het gegeven advies of oordeel van Veilig Thuis of een deskundige op het gebied van letselduiding vast te leggen in het leerling- of studentdossier. Bij voorkeur wordt daarbij ook vastgelegd wanneer en met wie waarover is gesproken. Door gedetailleerd aan te geven welke elementen in de collegiale consultatie zijn gedeeld, welke elementen (feiten en context) doorslaggevend zijn geweest voor de beslissing wel of niet melden (en welke niet) en waarom en welke adviezen zijn ontvangen, kan het afwegingsproces later worden gereproduceerd. Door deze verslaglegging voor te leggen aan deelnemers van de collegiale consultatie, zorg je voor een extra waarborg op het dossier.

Ook als de betrokkene nog jong is, is het van belang dat de professional het gesprek met hem aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk of te belastend voor hem is.

3.2.3 Stap 3

Stap 3 is een gesprek met de betrokkene(n), zijnde, binnen het onderwijs, de leerling of student en/of zijn ouders. In het gesprek gaat het erom dat de professional (i) het doel van het gesprek uitlegt, (ii) de signalen, dat wil zeggen de feiten die hij heeft vastgesteld en de waarnemingen die hij heeft gedaan, bespreekt, (iii) de betrokkene(n) uitnodigt om daarop te reageren, en (iv) pas na deze reactie zo nodig komt tot een interpretatie van wat hij heeft gezien en ge-

31. <https://www.huiselijkgeweld.nl/publicaties/interventies/2018/07/04/afwegingskader-meldcode-onderwijs-en-leerplicht>

32. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>

hoord en wat hem in reactie daarop verteld is. Als de professional behoefte heeft aan ondersteuning bij het voeren van het gesprek, dan kan hij daarover advies vragen aan een collega of aan Veilig Thuis.

Ook als de betrokkene nog jong is, is het van belang dat de professional het gesprek met hem aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk of te belastend voor hem is. De professional beoordeelt zelf of een gesprek zinvol en mogelijk is, zo nodig in overleg met een collega of Veilig Thuis. Als het om een minderjarige leerling of student gaat, dan zal (ook) een gesprek over de signalen worden gevoerd met of in het bijzijn van de ouders.

Het kan van belang zijn om het kind even alleen te spreken zonder dat zijn ouders daarbij aanwezig zijn, zodat het kind zich vrij kan uiten. De professional hanteert hiervoor de regels die op zijn eigen sector van toepassing zijn. Zo zal een leerkracht of docent doorgaans zonder veel omhaal gewoon een gesprek met een van zijn leerlingen of studenten kunnen aanknopen. In andere gevallen geldt als uitgangspunt dat de ouders hierover vooraf worden geïnformeerd. Maar in verband met de veiligheid van het kind, van de professional of die van anderen, kan ook worden besloten om toch een eerste gesprek met het kind te voeren zonder dat de ouders hierover van tevoren worden geïnformeerd.

Als door het voeren van het gesprek de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen³³, kan het gesprek met de leerling of student en/of zijn ouders (voorafgaand aan de melding) achterwege blijven. Denkbaar is dat een professional besluit om zijn vermoeden nog niet met de vermoedelijke dader te bespreken omdat hij het risico aanwezig acht dat de dader zich na dit gesprek op het slachtoffer zal afreageren of in geval van een acute zeer levensbedreigende situatie er haast is. Ook kan worden afgezien van een gesprek als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de betrokkene(n) daardoor de contacten met de professional zal verbreken waardoor de betrokkene(n) uit het zicht raakt of raken. Bijvoorbeeld als de professional redenen heeft om aan te nemen dat hij het kind dan uit het oog zal verliezen omdat de ouders het kind van school zullen halen. Als wordt overwogen om het gesprek niet met bijvoorbeeld de ouders aan te gaan, dan vergt dat een zeer gedegen motivering en is het zaak deze ook goed vast te leggen. Het te snel of lichtvaardig achterwege laten van het gesprek kan leiden tot een ongefundeerde melding en/of onzorgvuldig of onrechtmatig handelen.

Soms zal het vermoeden door het gesprek worden weggenomen. Dan zijn de volgende stappen van het stappenplan (stappen vier en vijf) niet nodig. Worden de zorgen over de signalen door het gesprek niet weggenomen, dan worden ook de volgende stappen gezet.

3.2.4 Stap 4

De vierde stap is het wegen van het risico op en de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling en het bij twijfel altijd raadplegen van Veilig Thuis. Twijfel kan betrekking hebben op het risico, de aard en de ernst van het geweld en daarmee samenhangend de vraag of en zo ja welke vervolgactie nodig is. De verplichte raadpleging van Veilig Thuis in dat geval moet voorkomen dat handlingsverlegenheid optreedt wanneer professionals onzeker zijn over de signalen.³⁴ In deze stap kan (daarnaast) binnen het onderwijs eveneens advies worden ingewonnen bij de intern begeleider, de zorgcoördinator, het zorg- en advies-team, de studieloopbaanbegeleider, de decaan of de psycholoog van de school, alsmede te allen tijde (onverplicht) bij Veilig Thuis.

Ter uitvoering van stap 4 dient de professional per 1 januari 2019 het voornoemde afwegingskader te hanteren. Inhoudelijk is dit geen wijziging; het afwegingskader is een schriftelijke vastlegging van de daarvoor reeds bestaande praktijk binnen de sector of beroepsgroep en geeft de professionals (nog meer) houvast.

Concreet bestaat het afwegingskader binnen het onderwijs uit een vijftal vragen.³⁵ Deze vragen moeten worden beantwoord door de professional en het bevoegd gezag van de school tezamen, al dan niet met behulp van andere deskundigen. Deze vragen luiden als volgt: (1) Bestaat er op basis van de stappen 1 t/m 3 een sterk vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling?, (2) Is er op basis van de stappen 1 t/m 4 naar verwachting sprake van acute en/of structurele onveiligheid?, (3) Is de school in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren en kan de dreiging voor mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling afgewend worden?, (4) Aanvaarden de betrokkene(n) de hulp en zijn zij bereid zich actief in te zetten? en (5) Leidt de hulp binnen de afgesproken termijn tot de afgesproken resultaten ten aanzien van de veiligheid, het welzijn en/of het herstel van de direct betrokkenen?

Met het beantwoorden van de vijf vragen kunnen professionals nagaan of sprake is van (een risico op) huiselijk geweld of kindermishandeling, welke aard dat geweld of die mishandeling heeft of zou kunnen hebben en wat de ernst ervan is of zou kunnen zijn. Tevens kunnen de professionals met het afwegingskader vaststellen of zij hulp moeten en kunnen organiseren, alsmede of zij al dan niet moeten melden bij Veilig Thuis.

34. LKC 25 juni 2019, nr. 108721.

35. <https://www.huiselijkgeweld.nl/publicaties/interventies/2018/07/04/afwegingskader-meldcode-onderwijs-en-leerplicht>

33. LKC 15 juni 2016, nr. 107181 en LKC 31 maart 2021, nr. 109574.

3.2.5 Stap 5

Stap vijf omvat de actie die ingezet wordt om het huiselijk geweld of de kindermishandeling te stoppen. Tot 1 januari 2019 diende in stap vijf één beslissing te worden genomen; ofwel werd door de professional zelf hulp geboden of hulp georganiseerd, ofwel werd door de professional een melding gedaan bij Veilig Thuis.³⁶

Per 1 januari 2019 dienen door de professional in stap vijf twee (separate) beslissingen te worden genomen, namelijk over (1) het inzetten van de noodzakelijke hulp, én (2) het doen van een melding.³⁷ Oftewel, per 1 januari 2019 kan er sprake zijn van én zelf hulp bieden of organiseren én het doen van een melding bij Veilig Thuis. Het organiseren van (alleen) hulp of (medische) zorg is soms geen garantie dat de veiligheid verzekerd is. Door ernstige gevallen, waarbij een groot veiligheidsrisico bestaat, te melden bij Veilig Thuis, kan Veilig Thuis de regie op veiligheid nemen.³⁸ Bij een melding bepaalt Veilig Thuis in overleg met de professional of ook handelen van Veilig Thuis nodig is naast de hulp die de professional mogelijk al in gang heeft gezet.³⁹

Daarbij geldt dat in principe een melding bij Veilig Thuis wordt gedaan indien toepassing van het afwegingskader heeft uitgewezen dat sprake is van een vermoeden of geval van dusdanig ernstig huiselijk geweld of kindermishandeling, dat een melding aangewezen is.⁴⁰ Niet melden zou betekenen dat afgeweken wordt van het afwegingskader dat binnen de sector of beroepsgroep geldt, hetgeen dan uiteraard toetsbaar moet zijn.

Het doen van een melding bij Veilig Thuis is in ieder geval noodzakelijk en een professionele norm als sprake is van acute of structurele onveiligheid. Het verlenen van hulp is mogelijk als de professional in staat is om effectieve/passende hulp te bieden of organiseren, de betrokkenen meewerken aan de geboden of georganiseerde hulp en de hulp leidt tot duurzame veiligheid. Als hulp verlenen op basis van een van deze punten niet mogelijk is, is melden bij Veilig Thuis eveneens noodzakelijk en een professionele norm.⁴¹

Als hoofdregel geldt dat de professional, voordat hij een melding doet, contact zoekt met de (ouders van de minderjarige) betrokkene over de melding, tenzij hierdoor de veiligheid van de betrokkene(n) in het geding komt of kan komen.⁴² De professional dient dan uit te leggen dat hij een

melding wil doen, wat een melding voor de betrokkene(n) betekent en wat het doel van de melding is. Vervolgens kan of kunnen de betrokkene(n) daarop reageren. Als de betrokkene(n) bezwaar heeft of hebben tegen de melding, dan dient de professional daarover met de betrokkene(n) in gesprek te gaan en te bekijken hoe hij aan deze bezwaren tegemoet kan komen. Blijven de bezwaren van de betrokkene(n) desondanks overeind, dan maakt de beroepskracht een afweging. Hij weegt de aangevoerde bezwaren af tegen de noodzaak om de betrokkene(n) of een ander tegen het geweld of de mishandeling te beschermen door een melding te doen. Daarbij betreft hij in ieder geval de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de betrokkene(n) of een ander daartegen te beschermen.

Het in gesprek gaan met de betrokkene(n) is iets anders dan toestemming krijgen van de betrokkene(n) om te melden. Toestemming is niet nodig.

Het in gesprek gaan met de betrokkene(n) is overigens iets anders dan toestemming krijgen van de betrokkene(n) om te melden. Toestemming is niet nodig.⁴³ Iedere professional heeft het wettelijke recht (en soms de wettelijke plicht) om, ook zonder toestemming van (de ouders van) de betrokkene(n), vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling te melden bij Veilig Thuis.⁴⁴

Een melding is geen eindpunt. Als een professional een melding doet, geeft het stappenplan daarom aan dat de beroepskracht in zijn contact met Veilig Thuis ook bespreekt wat hijzelf, na zijn melding, binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taakuitoefening, kan doen om de betrokkene(n) te beschermen en te ondersteunen.

3.2.6 Uitvoering stappenplan

De stappen zijn in een bepaalde volgorde gerangschikt.⁴⁵ Maar deze volgorde is niet dwingend. Waar het om gaat, is dat de professional op enig moment in het proces alle stappen heeft doorlopen, voordat hij besluit om een melding te doen.⁴⁶ Zo zal het soms voor de hand liggen om meteen met de betrokkene(n) in gesprek te gaan over bepaalde signalen. In andere gevallen zal de professional eerst overleg willen plegen met een collega en met Veilig Thuis voordat hij het gesprek aangaat met de betrokkene(n). Ook kan het voorkomen dat sommige stappen meerdere keren worden gezet, bijvoorbeeld omdat er aanvullende vermoedens of feiten bekend raken waardoor ook een hernieuwde afweging of collegiale consultatie nodig kan zijn.

36. Staatsblad 2013, 324. Zie ook Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 7 augustus 2018, ECLI:NL:GHARL:2018:7127.

37. Staatsblad 2017, 291. Zie ook: LKC 24 februari 2021, nr. 109475.

38. Staatsblad 2017, 291.

39. Staatsblad 2017, 291.

40. Gerechtshof Den Haag 12 mei 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:2532 en LKC 15 juni 2016, nr. 107181.

41. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>

42. LKC 16 juli 2019, nr. 108725, LKC 10 juli 2019, nr. 108722, LKC 12 december 2019, nr. 108338 en LKC 20 september 2019, nr. 108556. Zie ook: Gerechtshof Den Haag 12 mei 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:877.

43. LKC 20 november 2019, nr. 108555.

44. Zie artikel 5.2.6 Wmo 2015. Zie ook: Gerechtshof Den Haag 12 mei 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:877

45. Staatsblad 2013, 324.

46. Gerechtshof Den Haag 12 mei 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:877, LKC 16 december 2019, nr. 108946, LKC 10 juli 2019, nr. 108722, LKC 12 februari 2019, nr. 108338 en LKC 17 april 2018, nr. 107994.

Niet alle acties hoeven door de signalerende professional zelf te worden verricht; binnen de organisatie en ook tussen ketenpartners kunnen taken worden verdeeld.⁴⁷ De wijze waarop een en ander feitelijk vorm krijgt, wordt aan de organisatie zelf overgelaten. Een andere minimumeis die daarom zal worden benoemd, is dat in een meldcode de verantwoordelijkheden van de diverse (groepen) medewerkers bij de verschillende elementen van de meldcode dienen te worden opgenomen, inclusief degene(n)/de functies die in een organisatie de eindverantwoordelijkheid heeft/hebben voor het besluit over het al dan niet melden. Wie logischerwijs de eindverantwoordelijkheid kan nemen voor het besluit al dan niet te melden, is afhankelijk van de organisatie. Dit kunnen ook meerdere personen zijn. Op een school zou dit bijvoorbeeld een zorgcoördinator of intern begeleider kunnen zijn.

3.2.7 Van elementen en stappenplan naar meldcode

Met inachtneming van voornoemde minimumeisen wordt van de organisaties verlangd dat zijzelf een meldcode opstellen.⁴⁸ De organisaties zijn er ook zelf verantwoordelijk voor hoe de meldcode wordt ingebed in de werkwijze van de betreffende organisatie. De meldcode moet passen bij de omvang, de inrichting en het type werk van de organisatie. Zo kan iedere meldcode passend worden gemaakt voor de eigen werksituatie.

Als handreiking voor organisaties bij het opstellen van een eigen meldcode is door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport het Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling ontwikkeld.⁴⁹ Het doel van het basismodel is om een uniform en intersectoraal uitgangspunt te creëren voor organisaties. Het basismodel is zo geschreven dat het met een aantal lichte ingrepen op maat kan worden gemaakt voor elke specifieke organisatie. Het basismodel is als het ware een vertaling van de minimumeisen. Het omvat een algemene toelichting en een concreet voorbeeldstappenplan.

3.3 Actuele stand van zaken

In de praktijk is het evenwel vaak lastig om de signalen te herkennen en te bepalen welke situaties nu wel en niet voor melding bij Veilig Thuis in aanmerking komen. De minister van Basis- en Voortgezet onderwijs en Media erkent dat ook in een debat in het kader van de evaluatie van passend onderwijs.⁵⁰ De minister merkt terecht op dat ervoor moet worden gewaakt dat melders (medewerkers van de school) of de betrokkenen (de ouders) ten onrechte in het beklaagdenbankje komen. Hoewel begrijpelijk is dat het leed van een onterechte melding bij ouders groot kan zijn,

leidt elke niet gedane melding waardoor een kind niet tijdig wordt geholpen ook tot groot leed. De minister geeft aan dat het erg belangrijk is om helder te hebben wat er wel en niet gemeld kan worden onder de meldcode en dat de betrokkenen de signalen goed leren herkennen en dat zij daarin voldoende worden ondersteund.⁵¹

Naar aanleiding van de evaluatie van de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling wordt daar mogelijk nog (verder) handen en voeten aan gegeven. In deze evaluatie worden al enkele concrete aanbevelingen gedaan. Zo is het verder bevorderen van kennis en gebruik van de meldcode een belangrijke aanbeveling. De suggesties die worden gedaan om dat te realiseren zijn: het (al dan niet verplichtstellen van het) hebben van één aanspreekpunt binnen de organisatie die de melders kan begeleiden bij het op juiste wijze doorlopen van het stappenplan en het maken van de afwegingen, training over het gebruik van de meldcode, maar ook in het herkennen van signalen (met name van andere vormen van mishandeling dan fysieke mishandeling) en gesprekstechnieken (gesprekken met kind, met betrokkenen om de situatie bespreekbaar te maken en de situatie beter te kunnen inschatten) en het geregeld in de reguliere werkoverleggen aan de orde stellen van de meldcode.⁵² Scholen kunnen daar uiteraard nu al zelf een start mee maken en zo in ieder geval procedures over het niet goed volgen van de meldcode voorkomen en medewerkers steunen in de belangrijke taak die op hun schouders rust.

4. Veilig melden

Hoe (on)veilig is het voor een organisatie om een melding te doen bij Veilig Thuis? Het gaat immers om een *vermoeden* van huiselijk geweld of kindermishandeling; de organisatie weet dit niet zeker. Het enkele feit dat een school een melding doet bij Veilig Thuis is niet klachtwaardig, tenzij op voorhand evident is dat er niets aan de hand is.⁵³ Een melding bij Veilig Thuis ziet erop dat er een onafhankelijk onderzoek wordt gedaan naar de situatie. Of al dan niet daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling is aan Veilig Thuis om te onderzoeken.⁵⁴

Een melding van (het vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling bij Veilig Thuis, waarbij de procedure zorgvuldig is doorlopen en de melding deugdelijk is onderbouwd, is in beginsel niet onrechtmatig, ook niet als achteraf blijkt dat van geweld of mishandeling geen sprake is.⁵⁵ Dit is terug te voeren op het hierboven reeds genoemde uitgangspunt dat de bescherming van de rechten van minder-

47. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 7-8.

48. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 7-8.

49. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>

50. Kamerstukken II 2020-2021, 31497, nr. 391, p. 65.

51. Kamerstukken II 2020-2021, 31497, nr. 391, p. 93 en 65.

52. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/04/30/evaluatie-wet-verplichte-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling> april 2020, p. 150 en 151.

53. LKC 7 december 2020, nr. 109248 en LKC31 maart 2021, nr. 109574.

54. LKC 20 september 2019, nr. 108556 en LKC 16 december 2019, nr. 108946.

55. Zie o.a. Rechtbank Rotterdam 7 september 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:7650.

jarigen - een kwetsbare groep die extra bescherming heeft - een zeer groot belang dient dat in verschillende wetten en verdragen op nationaal en internationaal niveau verankerd is.

De meeste procedures rondom (meldingen bij) Veilig Thuis gaan dan ook over de vraag of de professional voldoende zorgvuldig heeft gehandeld. De Landelijke Klachtencommissie Onderwijs verstaat onder zorgvuldig het volgende:

*"(...) Het behoort tot de bevoegdheid van een school om een melding te doen bij Veilig Thuis als de school zorgen heeft over de situatie van een leerling. Omdat een dergelijke bevoegdheid valt binnen de vrije beleidsruimte van de school, stelt de Commissie zich terughoudend op bij de toetsing van een dergelijke melding. De Commissie beoordeelt of de gevolgde procedure zorgvuldig is geweest en of de melding deugdelijk is onderbouwd. Voor een zorgvuldige procedure neemt de Commissie als uitgangspunt dat in ieder geval de vijf verplichte stappen in de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling zijn gevolgd.(...)"*⁵⁶

Als alle stappen uit de meldcode juist zijn doorlopen, dan zal een melding, ook als achteraf blijkt dat er geen sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld, niet onzorgvuldig, onrechtmatig of klachtwaardig zijn. De professional heeft dan dus niet zoveel te vrezen, hoewel het wel mogelijk is dat hij door de gevoelige materie wel in een dergelijk geschil of in een procedure daarover terechtkomt. Als de school in een eigen protocol de vijf verplichte stappen heeft aangevuld met aanvullende (procedure)regels en/of voorschriften, dan zullen ook de door de school zelf toegevoegde stappen gevolgd moeten zijn en zal de Commissie daar ook naar kijken.

Een melding van bij Veilig Thuis, waarbij de procedure zorgvuldig is doorlopen en de melding deugdelijk is onderbouwd, is in beginsel niet onrechtmatig, ook niet als achteraf blijkt dat van geweld of mishandeling geen sprake is.

Als de meldcode niet (volledig) of niet adequaat is gevolgd, betekent dat niet automatisch dat de professional onzorgvuldig, klachtwaardig of onrechtmatig heeft gehandeld.⁵⁷ Er kunnen immers gegronde redenen zijn om af te wijken.⁵⁸ Uiteindelijk gaat het erom dat aan de betrokkene tijdig en adequaat hulp is geboden, waarbij het stappenplan uit de meldcode een belangrijk hulpmiddel is en houvast biedt.⁵⁹ Afwijking van de meldcode zal evenwel eerder de uitzondering dan de regel moeten zijn. De zorgvuldigheid kan er

soms ook toe leiden dat niet meteen een melding bij Veilig Thuis wordt gedaan, maar eerst advies aan Veilig Thuis op basis van een geanonimiseerde situatie wordt gevraagd. Zeker als het gaat om zwaarwegende kwalificaties (zoals bijvoorbeeld pedagogische en affectieve verwaarlozing of psychisch geweld).⁶⁰

Voor de goede orde merken wij nog op dat niet elke onzorgvuldigheid of gegronde klacht tevens tot de conclusie leidt dat de professional onrechtmatig heeft gehandeld en/of aansprakelijk is voor de eventuele schade. Daarvoor is ook van belang het antwoord op bijvoorbeeld de vraag welke signalen de professional redelijkerwijs kon opmerken en in hoeverre de professional in redelijkheid bij machte was om (nader) onderzoek te doen; een en ander moet worden beoordeeld binnen voormelde norm.⁶¹

Zo zal een school die meermaals de ouders van de betrokken leerling of student uitnodigt voor een gesprek waarbij de ouders weigeren te komen, niet zo snel een verwijt kunnen worden gemaakt over het doen van een melding bij Veilig Thuis zonder dat eerst met de ouders is gesproken.⁶² Het verdient aanbeveling om de uitnodigingen voor dit gesprek ook schriftelijk (post en e-mail) aan de ouders te doen, daarbij concreet aan te geven dat het om een urgent gesprek gaat, dat de school overweegt een melding bij Veilig Thuis te doen vanwege vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld die zij heeft en dat zij graag eerst haar vermoedens met de ouders wil bespreken.

Voor toekenning van een schadevergoeding is bovendien vereist dat er (materiële of immateriële) schade is geleden die het gevolg is van het onrechtmatig handelen (het zogeheten causale verband). De bewijslast daarvan rust op degene die een schadevergoeding vordert. Het enkele ongemak van een onderzoek door Veilig Thuis is in beginsel niet voldoende.

In de meldcode is niet de verplichting opgenomen voor professionals om te beargumenteren wanneer zij geen melding doen van hun vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling.⁶³ Echter, als een professional - naar achteraf blijkt - ten onrechte (serieuze) signalen niet heeft gemeld omdat wel sprake was van kindermishandeling of huiselijk geweld, dan loopt hij het risico op een klacht, een civiele schadeclaim of op strafrechtelijke aansprakelijkheid. Met het oog hierop verdient het ons inziens toch aanbeveling om deze (belangen)afweging wel schriftelijk vast te leggen en daarbij aan te geven op welke wijze de vermoedens zijn onderzocht en wat de doorslag heeft gegeven in de beslissing om wel of niet te melden. Ook verdient het aanbeveling in ieder geval daartoe te beslissen nadat de

56. Zie o.a., LKC 17 april 2018, nr. 107994, LKC 12 maart 2019, nr. 108338, LKC 16 juli 2019, nr. 108725, LKC 16 december 2019, nr. 108946 en LKC 12 april 2021, nr. 109524.

57. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 7, p. 21.

58. LKC 15 juni 2016, nr. 107181

59. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 3, p. 14.

60. LKC 31 maart 2021, nr. 109574 en LKC 12 april 2021, nr. 109524.

61. Gerechtshof Den Haag 12 mei 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:2532

62. LKC 20 september 2019, nr. 108556.

63. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 7, p. 17-18.

collegiale consultatie heeft plaatsgevonden en eventueel Veilig Thuis is geraadpleegd. Met alle informatie achteraf is het immers vaak makkelijk oordelen. Maar het kan zijn dat er achteraf meer feiten bekend zijn geworden dan op het moment van de afweging bekend waren en in redelijkheid bekend konden zijn. Door zo concreet en gedetailleerd mogelijk de op het moment van afweging bekende feiten en vermoedens te noteren, kan de beoordeling achteraf niet worden beïnvloed door nadien bekend geworden of nieuwe gebleken feiten.

Voor degene tegen wie een (naar achteraf blijkt) onterechte melding is gedaan, kan dit ingrijpende gevolgen hebben. Ondanks de meldcode en het volgen daarvan, kan nooit worden uitgesloten dat zich situaties voordoen waarbij iemand ten onrechte in een kwaad daglicht wordt gesteld of dat zo ervaart. In zo'n situatie kan een gesprek helpen om klachten en claims te voorkomen. In het gesprek kan de school samen met de betrokken professionals verantwoording afleggen en de benadeelde meenemen in de afwegingen die zijn gemaakt (op basis van de signalen die zij had).⁶⁴ Ook dan kan het behulpzaam zijn als de school beschikt over een zorgvuldig en compleet dossier, waaruit de (belangen)afweging van de professional blijkt. Daarmee kan de kou soms uit de lucht gehaald worden. Het is daarna aan de benadeelde te bepalen of hij met die verantwoording genoegen neemt.

Hoewel de begrippen kindermishandeling en huiselijk geweld ruim moeten worden opgevat, is de reikwijdte daarvan niet ongelimiteerd. Geschillen tussen school en ouders over bijvoorbeeld passend onderwijs vallen daar niet per

definitie onder. Bovendien zijn er voor dergelijke geschillen betere en passendere (juridische) routes (onder andere het aanvragen van een toelaatbaarheidsverklaring en het opstarten van de verwijderingsprocedure met bijbehorende rechtsbescherming). Bijkomende feiten en omstandigheden kunnen maken dat een melding bij Veilig Thuis wel de aangewezen route is. Het goed vastleggen van alle signalen en de onderlinge samenhang en de daaruit voortkomende zorgen zal bijdragen aan de onderbouwing van de melding én de gemaakte afwegingen.

Voor leerplichtambtenaren geldt dat ook zij melding bij Veilig Thuis kunnen doen als sprake is van een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld. Als, naar analogie van voorgaande beperking, er louter sprake is van ongeoorloofd schoolverzuim, dan heeft de leerplichtambtenaar een strafrechtelijke route conform de Leerplichtwet. Een melding is dan niet per definitie uitgesloten, maar ook dan zijn er bijkomende omstandigheden vereist.

5. Tot slot

De meldcode biedt de professional houvast om tot een gegende en zorgvuldige afweging te komen. Dit neemt niet weg dat alle situaties anders zijn en het daarmee steeds aankomt op een afweging van feiten en vermoedens in de context van de concrete situatie die voorligt.

Door nauwgezet de meldcode te volgen én bij elke stap te zorgen voor een gedetailleerde schriftelijke vastlegging van de vermoedens (en feiten) en gemaakte afwegingen kan er veilig gemeld worden en kan een melding, ook als achteraf blijkt dat er geen sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld, in beginsel niet tot onzorgvuldig, klachtwaardig of onrechtmatig handelen leiden.

64. Kamerstukken II 2011-2012, 33062, nr. 7, p. 19.